

כבר לא תלויה

הצלמת שפי בלייר התגרשה מבעלה והתחתנה עם האמנות. היא תלתה את עצמה, את בנה והקפיאה איברים פנימיים של חיות במקרר הביתי. אמנות שמשלבת טעם וריח

סגנון

סמדר הירש | 22/11/2009 16:00

שפי בלייר. "אולי שני אמנים לא יכולים לחיות ביחד" צילום: רובי קסטרו

"כשאת רואה במקרה בשוק קיבה של פרה, נמשכת לזה כאובייקט ורוצה לצלם את הדבר המלוכלך והמסריח הזה, את מיד מרגישה לא נוח על כך שזה מפעים ומרתק אותך. לקח לי זמן לעבור את המחסום הזה, ופשוט לחזור לשוק ולרכוש כמה קיבות כאלה מלאות זוהמה, לחזור איתן הביתה, לאחסן בדלי עם מים קרים, לשטוף את זה מהצחנה ולהתחיל לעבוד", מתוודה הצלמת שפי בלייר.

בלייר (45), אישה גבוהה, דקיקה ועדינה למראה, נשבתה לראשונה בקסמם של איברים פנימיים מדממים לפני כתשע שנים, ורק אחרי חודשים של התלבטויות החלה לבקר בשוק מדי שבוע כדי לחקור לעומק את מהותם של קרבי הפרה ומשמעותם בעבודה כאמנית. מקיבה עברה לרחם, לעטין, למעיין ולאשכים, ובמשך שלוש השנים הראשונות עבדה רק עם חמשת האיברים הללו.

"לקח לי זמן להתיידיד איתם. בהתחלה עוד השתמשתי בכפפות ובסינר והקפדתי על מרחק מהגועל. אט-אט התקרבותי לחומר ולהבנתו. מהשוק, שבו החלקים חתוכים כבר לנתחים מוכשרים ומוכנים למאכל, עברתי לבית המטבחים, כי היה לי עניין ללמוד מהו האיבר בשלמותו. בבית המטבחים

יכולתי לרכוש איברים שלמים ומלאים לפני החיתוכים של הוטרנר.

אבל גם זה לא היה פשוט, כי בית מטבחים זה מקום גברי של גברים. נשים לא נכנסות לשם בדרך כלל. כבר בשוק נתקלתי בהמון התנגדות. כשרציתי לגעת ברחם של פרה, אסר עליי הקצב בטענה שאני אישה צעירה וזה 'עלול לשאוב ממני את כל הכוח ללדת'. לבסוף מצאתי בית מטבחים בחדרה שבו הסכימו לאפשר לי להיות נוכחת בשחיטות - הטקס הפרימיטיבי והנוראי הזה - לרכוש את האיברים הטריים ולהוביל אותם חזרה איתי היישר אל האמבטיה הביתית או המקרר הביתי. אחרי כמה שנים של עיסוק בחומרים האלה, הרחבתי את העיסוק והידע לאיברים נוספים, וצילמתי גם כיס מרה וטחול, כבד ולשונות ואפילו מערכת קיבה שלמה. האיברים האלו מצולמים בסדרה נפרדת מאוחרת יותר, בשם 'גנים אורגניים', עם שמות שציטטתי מתוך דיסק הלקט של התוכנית 'לילה גוב' (כמו 'ליל ירח זורח', 'אחרי המבול', 'זרים זרים' וכו', ס"ה).

התוצאה הסופית, לעת עתה, היא תצלומי ענק בגודל 127 ס"מ על 170 ס"מ, המנציחים את האיברים התלויים מהתקרה על שני אנקולי מתכת מוארכים ומוארים במלוא תפארתם: מעיים מנופחים באוויר על רקע סדין מעומלן משובץ קפלים, עטין כבד נוטף חלב, רחם נפוח נוטף דם, קיבה הפוכה שנראית כמו כובע סרוג, זוג אשכים מעוטר נימים משתרגים ועוד. האיברים גדולים, כובד משקלם מושך ומותח כלפי מטה. לרגע הם נראים כמו דימוי ניח להתערטלות מוחלטת, כואבת.

עקדת יונתן

היצירות התלויות הן חלק מן התערוכה "גוף אהבה", שאותה מציגה בלייר בימים אלה במוזיאון הפתוח לצילום בגן התעשייה בתל-חי. "היה לי ברור שאני רוצה לצלם את האיברים תלויים. יתרה מכך, היה לי ברור שהם צריכים להיתלות בדיוק כמו שמלה בחלון ראווה, אבל לא הסתפקתי באנקולים הרגילים של האטליז. ביקשתי שיעשו במיוחד בשבילי אנקול יותר מוארך, יותר פתוח. את הסדינים שברקע לפעמים עמלתי וגיהצתי, כך שייראו כמו אריחי חרסיה של איטליז, ולפעמים רק תליתי פרושים לרווחה. עם הזמן העיסוק הביא גם לשכירת סטודיו עם ציוד מתאים ומקפיא גדול (שבו על כל תא מדבקה הנושאת שם איבר אחר, ס"ה) כי כבר לא יכולתי להכניס את כל תכולת הבשר הזה הביתה ולתלות את זה בסלון".

בין האיברים התלויים, תלוי גם בנה של בלייר, יונתן, עטוף בסדין. "התהליך עם יונתן

קרה בין הטיפול שלי בעטין לטיפול שלי ברחם. מובן שנמלאתי חרדה ופחדתי שזוהי סוג של נבואה שתגשים את עצמה, בדומה לסדרת צילומים של רגליים של בני משפחתי מלפני כמה שנים. זמן קצר לאחר מכן התגרשתי וצילמתי סדרה נוספת שבה חסר התצלום של רני (הבעל לשעבר) ואחרי מספר שנים אחי עבר תאונה וצילמתי סדרה שלישית כשהוא ישוב על כיסא גלגלים.

אני ראיתי בתצלום הזה של בני משהו מגונן שמחזיר לרחם, דווקא בתוך סדרת תצלומים שחושפת את כל האיברים הפנימיים והופכת אותם כלפי חוץ. אבל כשרציתי לתת לרני את התצלום מתנה, הוא אמר שהוא לא יכול לחיות עם זה כי בעיניו זהו סמל לקורבן, כאילו יונתן הוא קורבן. יש כאלה שרואים בתמונה שק איגרוף. הצילום עצמו צולם כשיונתן היה בן 13, והיום, בעודו ממתין לגיוס, הוא רוצה אותו בחדר שלו".

מלאך, 2009 צילום: שפי בלייר

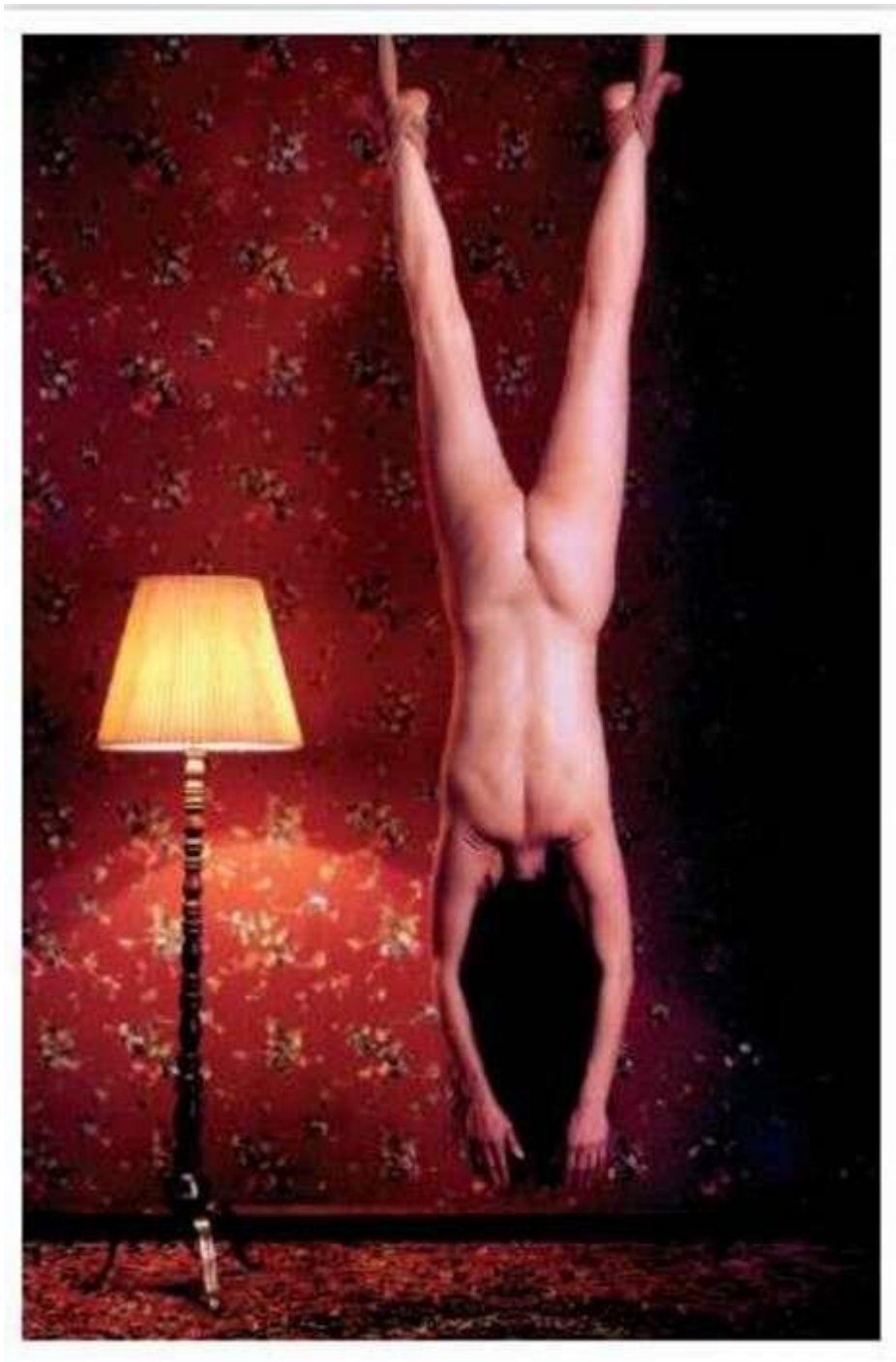
בלייר לא הסתפקה בתליית בני משפחתה. היא תלתה גם את עצמה, עם הרגליים קשורות למעלה מפושקות, כמו פרה שחוטה.

האם בפורטרט העצמי הזה יש סוג של הזדהות עם הקורבן? או מנגד, האם יש כאן איזו אמירה פמיניסטית, חברתית?

בלייר מסתייגת: "אין לי אג'נדה ביקורתית או שיפוטית כזאת. וגם קשה לי לדבר ממש על הזדהות. זה תהליך יותר עמוק מזה ולא פשטני. הרגשתי שאני רוצה לחוות את התלייה הזאת, ובכלל לא מתוך תחושת קורבן. בתחילה רציתי לצלם צילום פרונטלי, יותר חשוף ומזעזע שבו רואים את הפנים המעוותים בגלל התלייה. רק אחרי שאחותי הציעה לנסות לצלם גם מאחור, החלטתי שיש בזה משהו יותר נכון", היא מוסיפה.

לגבי אקט השחיטה והשימוש באיברי בעלי חיים, בלייר ממהרת להבהיר כי לא מדובר כאן באמירה חברתית. "אני לא צמחונית ואני גם לא נגד שחיטות. זה חלק מהחיים. אחרי שנים של התבוננות באקט השחיטה מצאתי בו המון סימולציות לחיים, ליחסים בין בני זוג ובמשפחה. בית מטבחים זה מקום מאוד גברי. גברים נכנסים שם בין הרגליים של הפרה, פושטים את עורה ומתחילים לפתוח אותה בשביל להוציא את התכולה שלה. העובדה שנחשפתי לזה ריגשה אותי במובן אינטלקטואלי, במובן של למידה, של צמיחה שלי כאמן שחוקר את הנושא שלו.

לא באתי ממקום מתנשא או ביקורתי או ממקום מתחשבן ושיפוטי, אלא רק ממקום של התבוננות אמיתית ולא מתחסדת. גם לעניין התלייה יש משמעות מבחינת היחסים בין גברים לנשים ובין אנשים בכלל במובן של תלות. אנשים תלויים זה בזה. האושר שלנו תלוי בזוגיות שלנו. מערכות יחסים מייצרות תלות. בזמן שדברים תלויים הם גם מתייבשים ונגמרים ונופלים".

דיוקן עצמי, התלויה

להתמודד עם העולם לבד

בלייר השתמשה בחווית הגירושים שעברה ובמשמעויותיה ביצירתה. "יצירה היא באופן טבעי שלוחה של ה'אני שלך' והיא נותנת ביטוי למה שקורה במחשבות ובנפש. אני רואה קיבה או רחם של פרה ואומרת 'אה, הנה הביטוי לקרביים של סיפור הגירושים שלי', וכשאני עובדת ויוצרת אני לא חושבת על הפרשנות הזאת. אבל בדיוק כמו שרני' יוצר סדרות המקור "שבתות וחגים" ו"תיבת נח", ס"ה (השתמש בזוגיות שלנו, שארכה 19 שנה, מגיל 18, כדי לכתוב ולביים סדרה מצליחה, כך גם התערוכה הזאת קשורה לחיים שלי כאישה שננטשה על ידי גבר שטיפלה בו ובביתו בזמן שנאבק להכרה, וברגע שהצליח בקריירה התאהב באישה אחרת ועזב.

זה נכון שאחרי שנים של תלות משפחתית, לטוב ולרע, פתאום נאלצתי להתמודד עם העולם לבד והיה לי קשה. אבל הקושי הזה הביא גם לצמיחה אישית שלא התאפשרה לי קודם. עם אותו גבר לא יכולתי להגיע לאן שהגעתי היום לבד וללא זוגיות. אולי שני אמנים לא יכולים לחיות יחד ולהצליח יחד כשאחד מהם, בדרך כלל האישה, צריכה להישאר בבית עם הילדים, גם אם זה מתוך בחירה והבנה ומוכנות לחכות בצד לזמן שלך לפרוץ החוצה".

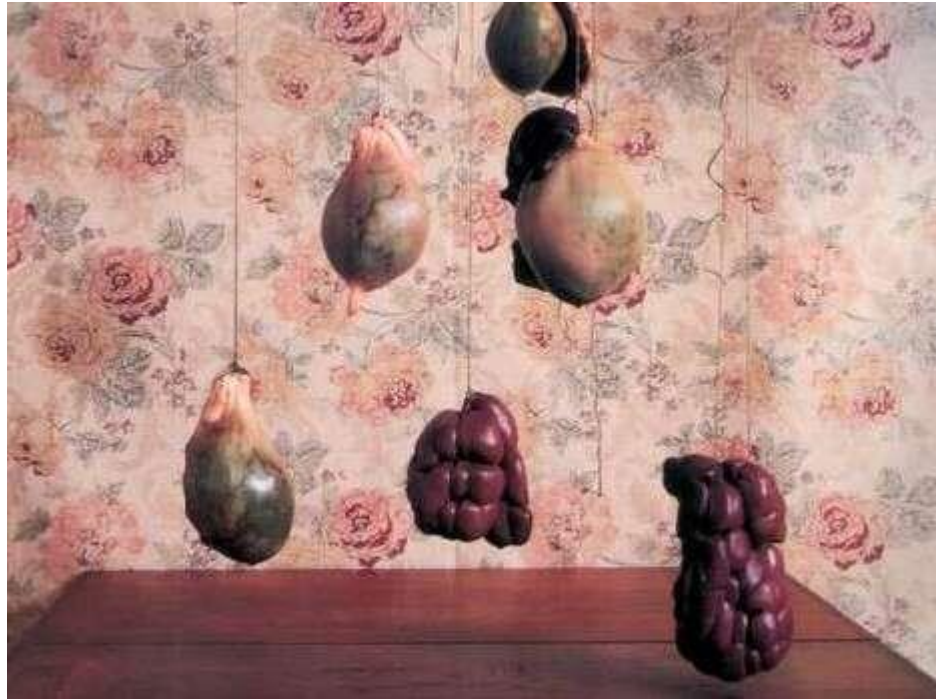
וגם אחרי הגירושים, תשע שנים זה המון זמן עד לפריצה.

"אני חושבת שלנשים באופן כללי הכול לוקח יותר זמן. אבל כן, אני איטית. אני מעדיפה לעבוד מתוך חיפוש אמיתי של הדבר הנכון מאשר להציג תערוכות לפי הזמנה. אני מצלמת אלפי פריימים עד שמרגישה שיש לי את הפריים הנכון. בנוסף, אני שומרת הרבה דברים שצילמתי בלי לדעת מה ייצא מזה. לדוגמה, הכריות שלי ושל רני שצילמתי עם כל הכתמים עליהן שהפכו כבר למין סיפור חיים זוגי. הכתמים פשוט הפעילו אותי בלי לדעת מה יהיה עם זה בעתיד.

"צירפתי לסדרת התצלומים האלו גם את הקונדומים ששמרתי במשך שנים במקפיא. אחרי שנולד יונתן אמצעי המניעה שלנו היה קונדומים. בכל פעם שעשינו סקס רני היה לוקח את הקונדום ומבצע אקט מייד של קשירה. האקט הזה היה כמו דקירה בלב בכל פעם מחדש, סימן כפול לילדים שלא רציתי יותר. מתוך איזה אינסטינקט אמרתי לו שלא יזרוק אותם אלא יקפיא אותם. ככה במשך שנים שמרתי את הקונדומים במקפיא ואף העברתי אותם מבית לבית. ידעתי שיום אחד אצלם אותם, אבל לא ידעתי מתי ואיך. הפרספקטיבה של הזמן והשנים נותנת אור אחר לדברים, והכריות והקונדומים הפכו למסמך שמספר על זוגיות שנגמרה".

בלייר, אמנית מוערכת שאינה מזוהה עם אף זרם או קליקה מסוימת, מציגה בתערוכות קבוצתיות ברחבי העולם והציגה את הכריות והקונדומים (יחד עם צילומי חזיות) וגם את סדרת הרגליים המשפחתית בתערוכות יחיד בגלריות ובמוזיאונים בארץ. אבל עבור "גוף אהבה" וסדרת הבת "גנים אורגניים" - המוצגות בתל חי עד חודש מרץ - לא היה קל למצוא בית בארץ, גם לא בתל אביב הנאורה.

"למרות הפרגון של הקולגות והפידבקים הטובים שקיבלתי בניו יורק, שבה הצגתי כמה עבודות מהתערוכה הזאת, בארץ העבודות האלה לא הצליחו לחדור לגלריות. ניסיתי לפנות לגלריות תל אביביות ידועות ונחשבות, אבל התגובות שקיבלתי היו צוננות.

גנים אורגניים צילום: שפי בלייר

גלריות מסחריות רוצות למכור, ויוצאות מנקודת הנחה שהאיברים האלה לא מוכרים, כי מי באמת רוצה לתלות מעיים של פרה בסלון? אבל ברור שאלה תגובות שטחיות משום שככה לא בוחנים אמנות, בטח לא כשמדובר בגלריות שעובדות עם אספנים גדולים ורציניים, המבינים בצילום. אני מודה שהצילומים קשים לעיכול, בוטים, ישירים ולא מתחנפים ואני שמחה שרותי אופק, אוצרת מוזיאון תל חי, ראתה, אהבה והזמינה אותי להציג. לעובדה שאני מציגה מחוץ לביצה התל אביבית יש משמעות אדירה מבחינתי. זה בדיוק חלק מהאמירה שלי".

המאחרים והאחרונים בתערוכה מבחינת זמן התרחשותם (2009) הם כמה תצלומים זוגיים בעירום מהגב. הם מתארים אקט מיני בין גוף של אישה לגוף של גבר בעל רגליים מעוותות. הזוג מצולם על שטיח שבלייר הביאה מבית הוריה, שטיח ששימש רקע לפורטרט העצמי התלוי שלה.

האם מדובר בסגירת מעגל?

"לא מדובר בסגירת מעגל, נהפוך הוא", מסבירה בלייר ומוסיפה: "קראתי לתצלומים האלו 'מלאך' כי כך הרגשתי כלפי אותו אדם שפגשתי. הוא הקסים והסעיר את רוחי ולימים היינו לחברי נפש. החיבור בין שני גופים, נשי וגברי, בין גוף שלם, בריא, לגוף נכה, פגום, מייצר גוף חדש בעל יופי שלם לעצמו."